

Yüksekte Çalışmada Sağlık Gözetimi

KENTSELLEŞME ve İŞÇİ SAĞLIĞI

DR. CELAL EMİROĞLU

ANKARA TABİP ODASI

3 HAZİRAN 2017

KENTSELLEŞME ve İŞÇİ SAĞLIĞI

SUNUM

İÇERİĞİ

1.

• KENTSEL DÖNÜŞÜM; Kentsel mekanın yeniden üretimi ve sermaye birikimi

2.

• SERMAYE BİRİKİMİ; Kentleşmenin ekonomi politiği

3.

• Belirleyici dinamikler; KRİZLERİN ÇÖZÜMÜ, KRİZLERİN NEDENİ...

4.

• İnşaat işkolunda EMEK REJİMİ

5.

• İnşaat sektöründe İŞÇİ SAĞLIĞI

6.

• Düşme riski olan işlerde İŞ KAZALARI ve MESLEK HASTALIKLARI

Kapitalist sistem ne istiyor?

- Kârın maksimizasyonu;
 - Üretimin teşvik edilmesini,
 - İşçinin, çalışma kapasitesini artırmayı;
 - işçinin, sürekli üretim sistemi içinde tutulmasını,
 - "verimli/üretken" olmasını,
 - çalışma zorluklarıyla baş edebilme yeteneklerinin geliştirilmesini,
 - harcamaları minimize etmek istiyor.
- Sermayedar artı değer üretmek için artı ürün üretmek zorunda
- Sermaye birikimi için;
 - İşsizliğin artırılması; çoğalalım, nüfus artsın
 - Yedek sanayi ordusunun büyümesi; göç alalım; köyden kente, kentten kente
 - Mülksüzleştirilen köylüler, militarizm...
 - Kırdan kente ve kentten kente göç; Konut talebi yaratıldı
 - Emeğin güçsüzleştirilmesi;
 - taşeronlaşma, örgütsüzleştirme,
 - enformel çalışmanın denetim dışı bırakılması,
 - asgari ücretin indirilmesi,
 - kıdem tazminatının kırılması...

Kentsel dönüşüm

Kentsel mekanın yeniden üretimi

Sermaye birikimi

Kentsel mekanın üretilmesi ile Kapitalist toplumun yaratılması arasındaki ilişki

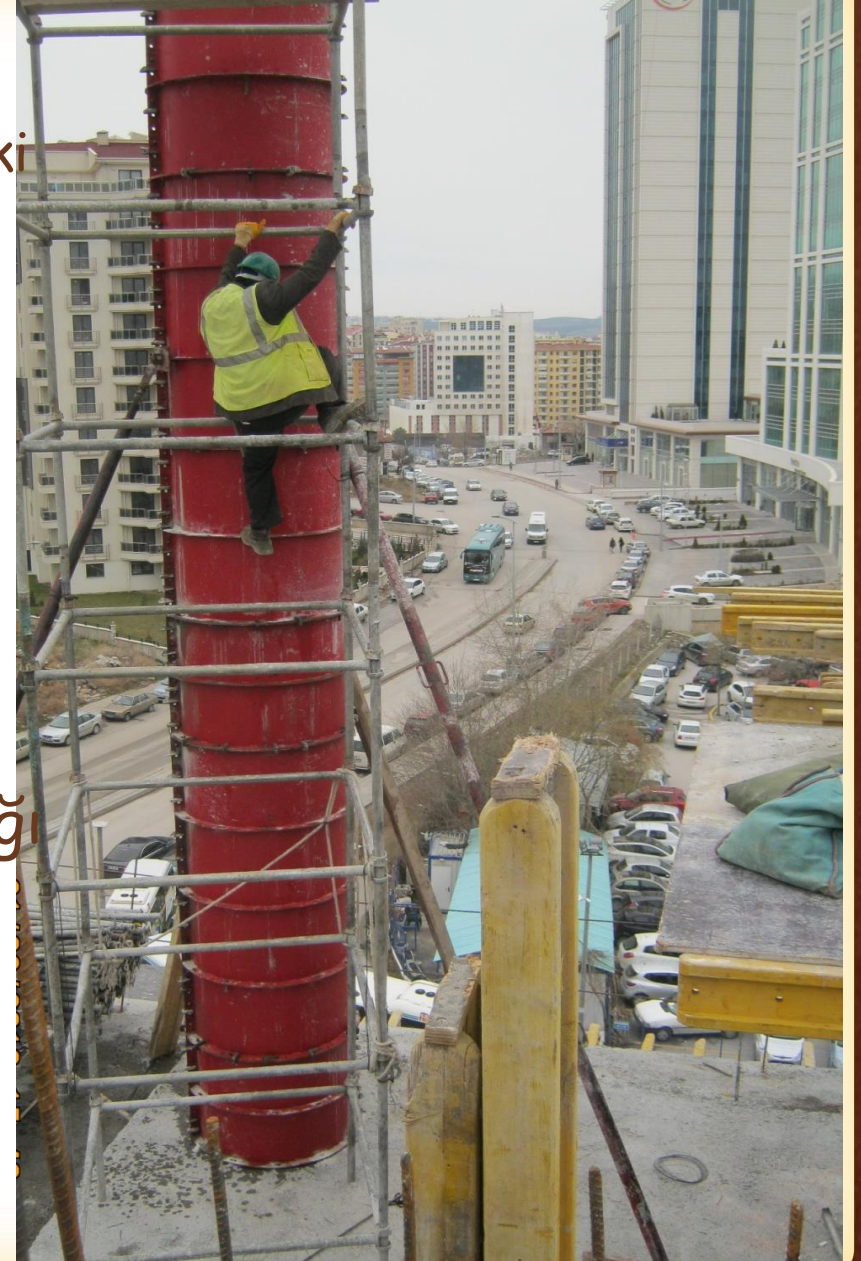
Kentler; Kapitalizmin kendini temellendirdiği
toplumsal artı değeri yaratan mekanlar

- ✓ *"Mekansal biçimler toplumsal süreçleri içerir..."*
- ✓ *"Her toplum, her üretim tarzı, kendi mekanını üretir"*
- ✓ *"Kentleşme; kapitalizmin tarihi boyunca sermaye ve emek söğürülmesini sağlamak için kilit yöntemlerden biri ..."*

Mekan: Toplumsallaşmanın tüm unsurlarının yansıdığı
bir ayna;

ilintisiz gibi görünen birçok konuyu bir araya getirir;

- ✓ *İnsan-Toplum-Doğa-Düşünce-İdeoloji...*
- ✓ *Üretim ve Paylaşım arasındaki ayırım...*

Kentleşmenin Ekonomi Politiği: SERMAYE BİRİKİMİ Süreçleri

- Yatırım-Üretim-Tüketim: Endüstriyel üretim;
- Genel ekonomik büyüme;
- Sanayi paralel olarak gelişir; "aşırı birikim" önlenir

birinci
çevrim

- Kentsel dönüşüm; Sosyal mekanın üretimi; Kentsel rantın yeniden paylaşımı;
- Sabit sermaye için üretim ve tüketim sahası; inşaatlar, altyapı sistemleri, yollar, köprüler...
- kentsel özel mülkiyetin meta olarak yeniden dağıtımı

ikinci
çevrim

- Emelin yeniden üretimi: Artık değer oluşur; Sınırsız kâr dürtüsü
- Emek yağması

üçüncü
çevrim

Kentsel planlama; mekanın yeniden üretimi

- “Kentsel dönüşüm” evrelerinin sınıfsal boyutu
- Eşitsizlikler üzerinden kentsel “planlama”;
 - kapitalist sistemin **meşrulaştırma** aracı
 - en çok yoksullar etkilenir
- “Yaratıcı Yıkım” kuramı;
 - kriz aşmasında ve sistemin devamlılığının sağlanması; **yıkma** ve **yeniden kurmaya** dayalı gizil bir güç
 - Gecekondu yıkımı, Güneydoğu Anadolu
 - Yollar, köprüler, havaalanları...
- Ekonomik kriz nedeni fazla kapasiteyi dolaşıma sokabilmek için sisteme müdahale;
 - **makroekonomik büyüme**
 - Ulusal kalkınma stratejileri; kentsel dönüşümün önemi
- **Devlet; düzenleyici ve yönlendirici**
 - Ekonomik krizden etkilenme **riski bireylere** aktarılır
 - Bireysel birikimlere **sermaye güvencesi**
 - İktidarın/devletin **hegemonik** gücünde artış;
 - **baskıcı emek rejimi**

Sermaye birikiminin arkasındaki dinamikler

- Uluslararası kurumsal yapılar: IMF, DB, DTÖ
 - Uluslararası hukuk: GATS, İhale - Tahkim-Bankacılık Yasası...
 - Merkezileşen finans sermaye
 - Uluslararası deneyimler: İnşaat sektörü yatırımı ile makroekonomik büyüme arasında pozitif ilişki örnekleri: Tayvan; Hong Kong; Japonya; Güney Kore; Çin;
- TÜRKİYE; 1982-1988 ve 2002-2008

Sermaye birikimi ve Uluslararası piyasa

- Uluslararası "donanımlı" büyük sermaye standartlaşmış kriterlere göre çıta belirliyor
 - İş alımında "donanımlı" sermaye "donanımsız" ulusal şirketleri dışlıyor
 - İş yaparken "donanımsız" şirketler ile alt-sözleşme ile **bağımlılık hali**
 - Uluslararası lider şirketler iş aldığı ülkedeki ulusal şirketlere alt-işveren olarak iş veriyor
- Merkez gelişmiş kapitalist ülke sermayesi geç gelişen kapitalist ülkelerde **bankalar** satın alarak "**teminat**" kriterleri belirliyor
 - Merkezileşen finans sermaye; uluslararası sermayeye destek
- İş alımında büyük sermayeyi kollayanlar;
 - IMF fonları, AB fonları, İslam fonları, Teminat mektupları...

Uluslararası pazar payı:

- AB Şirketleri (56 şirket): %59,6
 - Fransa; %15,3
 - Almanya; %11,1
 - İngiltere; %6
 - İspanya; %5,2
 - İtalya; %4
 - Hollanda; %3
 - Diğer AB ülkeleri; %14,9
- ABD; %19,3
- Japonya; %8,7
- Kore; %1,8
- **TÜRKİYE; %1,3**
- Diğer dünya ülkeleri; %3,8

TÜRKİYE: Sermaye birikimi ve ulusal pazar

- Geç kapitalistleşen Türkiye'nin finansal desteği yetersiz
 - Uluslararası banka kredisi ve teminatı alamıyor
 - Kamu ihalelerinden besleniyor
 - **Ucuz emek** avantajını kullanıyor
- İnşaat şirketlerinin teknik ve idari olarak zayıf
 - Küçük işletmeler düzeyinde;
 - güçlü sermayeye bağımlı kalıyor
 - şirket birleşmeleri ile büyümeye çalışıyor
- Politik olarak ulusal, çıkarları gereği uluslararası kurallar!
 - Görece büyük olanlar uluslararasılaşma eğiliminde
 - Uluslararası lider şirketlerle ihale bazında birleşiyor
 - Aldığı işler; ortaklık ve konsorsiyum düzeyinde

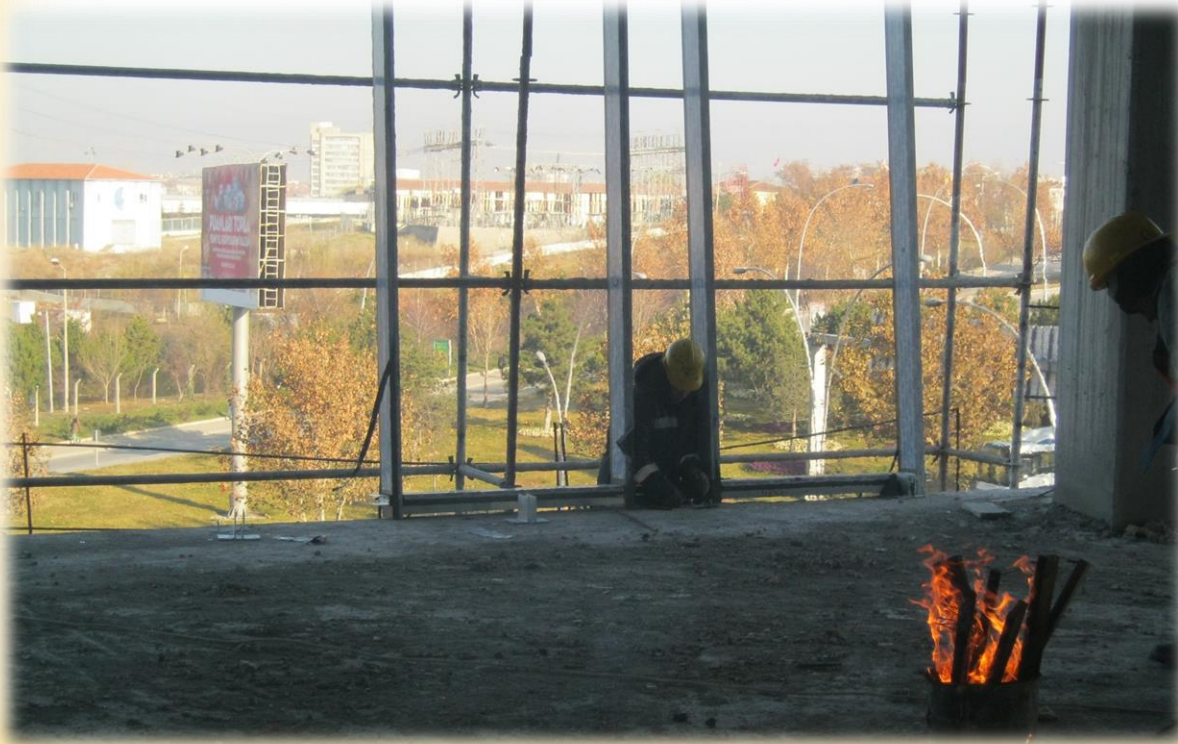

Türkiye'de Kentsel Dönüşüm

1950-1965: Yoksullaşma, kırdan kente göç ve gecekondulaşma;

Gecekondu sayısı: 250 bin (%5)'den, 2.2 milyon (%23)

➤ **İnşaat sanayisinde büyüyen ulusal sermaye**

1970-1980: IMF-DB devrede:

- Kentlerde konut politikaları
- Gecekondulaşmaya karşı savaştan vazgeçme,
 - Sorundan ziyade "çözüm"; Tapulandırma
 - Gecekondu yerine apartman;

➤ **İnşaata giren uluslararası sermaye**

1980 sonrası: IMF-DB politikaları;

- Uzun vadeli ve "planlı **gelişme**" kurguları;
 - rant odaklı konut arzı
- Korsan kentleşme

1990: Gecekonduculuk bitirildi

- yoksul insanlar dahi borçlandırarak konut sahibi

Büyüme dönemleri ve İnşaat

1970 ekonomik krizi:

24 Ocak 1980; "İstikrar Paketi"

- Kapitalizm yeniden yapılandırıldı
- Liberalleşme; ülkelerin koruma duvarları kaldırıldı, mal ve sermaye hareketi serbest

1982-1988 (ANAP Hükümeti); Kentsel mekan üretimi

- Kentsel araziler/gecekondu üzerinden **gecekondu affı** ile "sermaye birikimi"
- İnşaatın GSMH payı; %9,8'den %11,7'ye yükseldi
- **Yasal düzenlemeler:** 1982 Anayasası (m.57); Islah Planları K.(1983), Kamu Konutları K. (1983), Toplu Konut K.(1984), İmar Kanunu (1985)

2001 ekonomik krizi:

2002 ve sonrası (AKP Hükümeti); Kentsel mekanın yeniden üretimi

- **İmar affı** ile "sermaye birikimi"
- İnşaatın GSMH payı; 2004'de %3,8'e, 2006'da %4,8'e , 2010'da %8,9'a yükseldi
- **Yasal düzenlemeler:** 198 yeni düzenleme
 - Özelleştirme idaresi Başkanlığı
 - TOKİ faaliyet alanı (2002-2008 arası 14 adet düzenleme), Ankara Kentsel Dönüşüm K.(2004), Tarihi ve Kültürel Varlıkların Yenilenmesi Hk K. (2005), Torba Yasa (2006), Belediye K.(2005), Afet ve Risk Alanlarının Düzenlenmesi K.(2012), 2B (orman vasfını yitirmiş alanlar) Kanunu

An aerial, high-angle view of a city, likely Istanbul, with a green tint. The image shows a dense urban landscape with numerous buildings, roads, and green spaces. The text is overlaid on the left side of the image.

İnşaat sektörü

Krizlerin çözümü

Krizlerin nedeni

Sermaye birikiminin dinamiđi; Kentsel Rant Teorisi

- Kapitalist sistemin aşırı üretim/birikim sonucu **ekonomik krizleri** dönemlerinde;
 - Kentsel mekanın kriz çözücü özelliđi
 - yeni yatırım alanları; **kentsel mekânlar**
 - üretime deđil kentsel rant alanlarına
- Geç kapitalistleşen ülkelerde; "**sermaye birikimi**" ve "**istikrar**" sağlama (kolay yol)
- Atıl arazide rant farkı:
 - değişim değeri küçük olandan kullanım değeri yüksek olan sermayeleşmiş araziye dönüşüm

İnşaat; Krizlerin Çözümü !

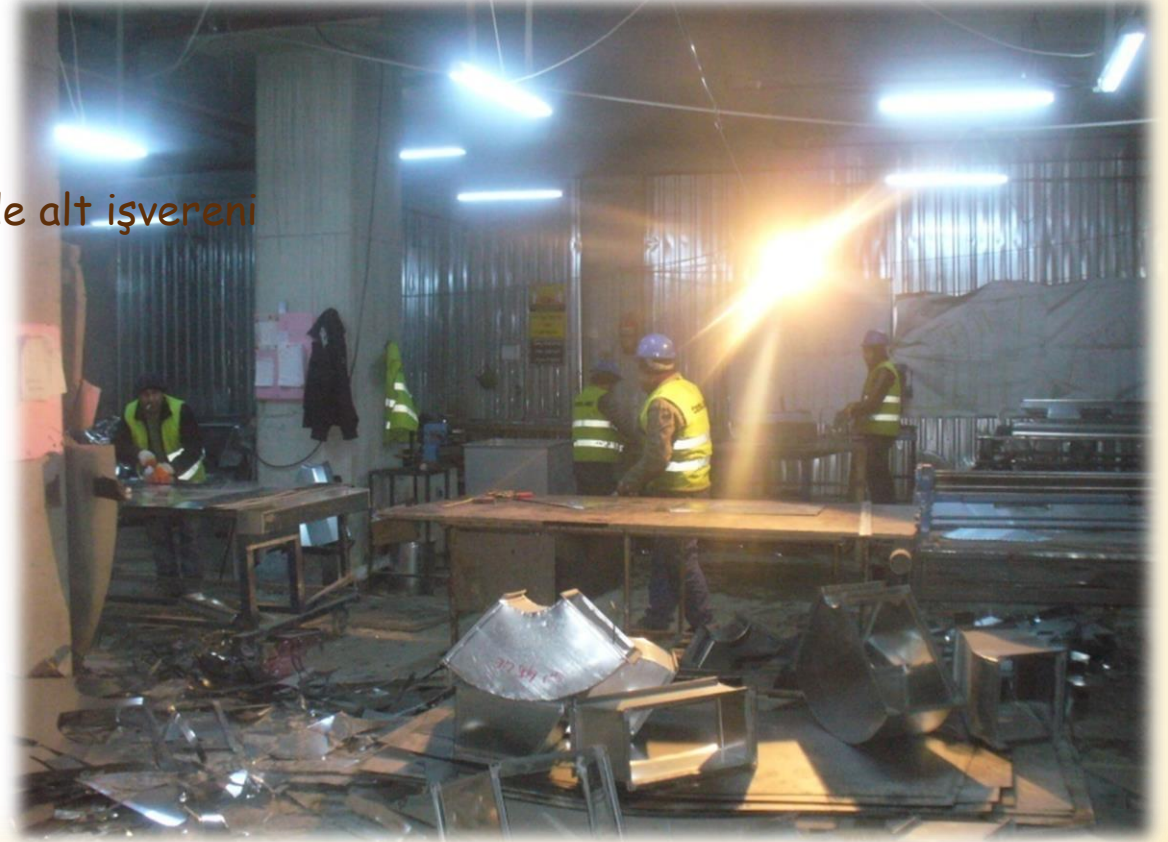
ANAP (1982) ve AKP (2002) hükümetlerinin ortak yanı:

- Devlet eliyle kentsel alana müdahale;
 - Kamu binaları, ticarethaneler, toplu konut, karayolları, köprüler, geçitler, tüneller, havaalanları, oteller, üniversite yerleşkeleri, enerji santralleri, alışveriş merkezleri, hapishaneler...
- Güçlü sağ partiler ve çoğunluk hükümetleri;
 - %40-50 oy oranı
- Yoksullara "toplumsal adalet" sağlama;
 - Geniş toplum kesimlerinin memnuniyeti
 - Sosyal konut projeleri
 - Yüksek oy desteği
- İmar affı, orman-tarım-mera-kıyı yağması
- Kaynak gereksinimi dış borçlanma yoluyla sağlandı

Krizler ve sonrası; Emek rejimi deęiřti

- Emek maliyeti azaltıldı;
 - İřgücü esnekleřtirildi
 - Reel ücretler geriledi; Ücret kayıpları (işçilik, tazminat, izin hakları)
 - Gelir dengesinde adaletsizlik
 - Sendikal haklar kısıtlandı: TİS tüketildi
- Taşeronlaşma: inşaatın olmazsa olmazı; alt işverenin de alt işvereni
 - Güvencesizlik
 - Sendikal örgütlenememe
 - İşçi sağlığı ve güvenliği sorunları
 - Sağlıksız beslenme
- İstihdam artışı, işsizliğin azalması; (SGK: 3 kat artış)
 - **2002**; 63.196 iřyerinde 679.339 işçi
 - **2012**; 185.933 iřyerinde 1.789.487 işçi

İnşaat; krizlerin nedenidir

- **Kriz; kapitalizmin doğasında**
- **Sınırsız ve kontrolsüz büyüme;**
 - Sabit sermaye üretim ve tüketim sahasına giremiyor
 - ABD'de inşaat sektörü üzerinden finans sistemi çöktü
 - Merkez ülkelerdeki finansal kriz çevre ülkelere yayıldı
 - Merkezileşen bankalar, çevre ülkelerde kredileri kapattı
 - İnşaatlarda taşeron firmalar tek tek batıyor
 - İşsizlik

2008 küresel ekonomik kriz:

- IMF-DB Yapısal Uyum Projeleri;
- bütçe açıkları arttı
- "aşırı birikim" sonucu; bunalım ve kriz
- tüm sektörleri etkilendi

Kapitalizm çürüterek ömrünü uzatıyor

İnşaat;

- Toplumu çürütüyor
- Çevreyi ve doğayı çürütüyor
- İnsanı çürütüyor

Sınıfsal maliyet:

- Geç gelişmiş kapitalist ülkelerde **ucuz emek** ve **yüksek işsizlik**;
 - makine/teknoloji kullanımını gereksizleştiriyor!
- En kötü koşullarda, örgütsüz ve emek yoğun çalıştırılan **inşaat işçileri**;
 - ekonomik ve siyasi başarının isimsiz kahramanları
- İş kazaları ve işçi cinayetleri
- Meslek hastalıkları; !!??

İnşaat sektörü: İş kazası ve Meslek hastalıkları

- Büyük sermaye; *inşaat sektöründe "sigortalı"* çalıştırmayı savunuyor!
 - haksız rekabet istemiyor; hukuka uyulması!
 - sigortalı işçiye iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası
 - iş kazası; çözümü "**sigortacılık sistemi**" içerisinde buldular
 - tazminatları sigorta sistemine ödetiyor
 - bedeli işçiye/topluma yüklüyor
 - meslek hastalıkları; tanı/tespit mekanizmasını işlemiyor
 - meslek hastalıkları olguları yok hükmünde
- Devlet bu sistemin yönlendiricisi görevini üstleniyor;
 - İşgöremezlik geliştiğinde; SSK/SGK tazminatları ödüyor;
 - sermayedara rücu etmiyor

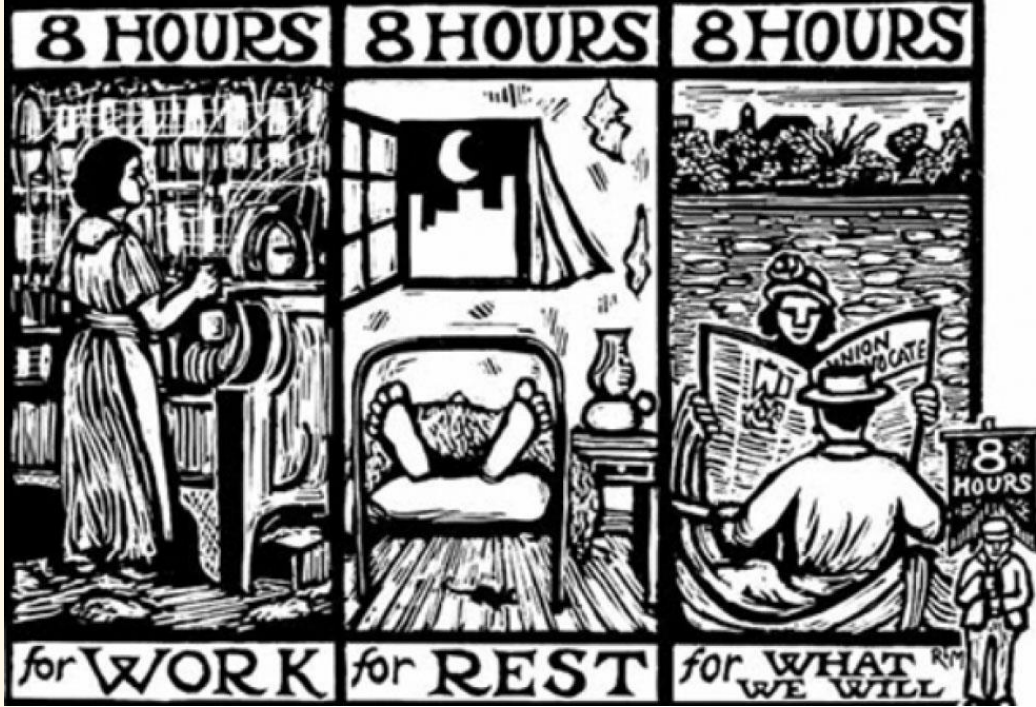
DİSK İnşaat Raporu;

- %40 kayıt dışı istihdam
- 2008-2013 arası;
 - 35.846 iş kazası
 - 1754 işçi öldü
 - 1940 işçi sakat kaldı
 - her yıl; 25 işçiden biri iş kazası geçiriyor

TÜİK verileri;

- İşe bağlı sağlık problemi: 92 bin kişi/yıl
 - meslek hastalıkları dahil

İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İŞÇİ SAĞLIĞI

- İşçi 8 saatin ilk 4 saatinde;
 - yaşamasına yetecek kadar emek-zaman üretir
 - **gerekli emek-zaman** toplumsal ortalama değer üzerinden belirlenir
- İkinci 4 saatte;
 - sermayedar için **artık-emek** üretir
- İnşaat sektöründe işçi;
 - haftalık ortalama 66 saat çalışır

Emek yağması ve artık değer sömürüsü;
sınırsız kâr dürtüsü ve çürüyen bedenler

Dinlenme süreleri: Korunmanın olmazsa olmazı

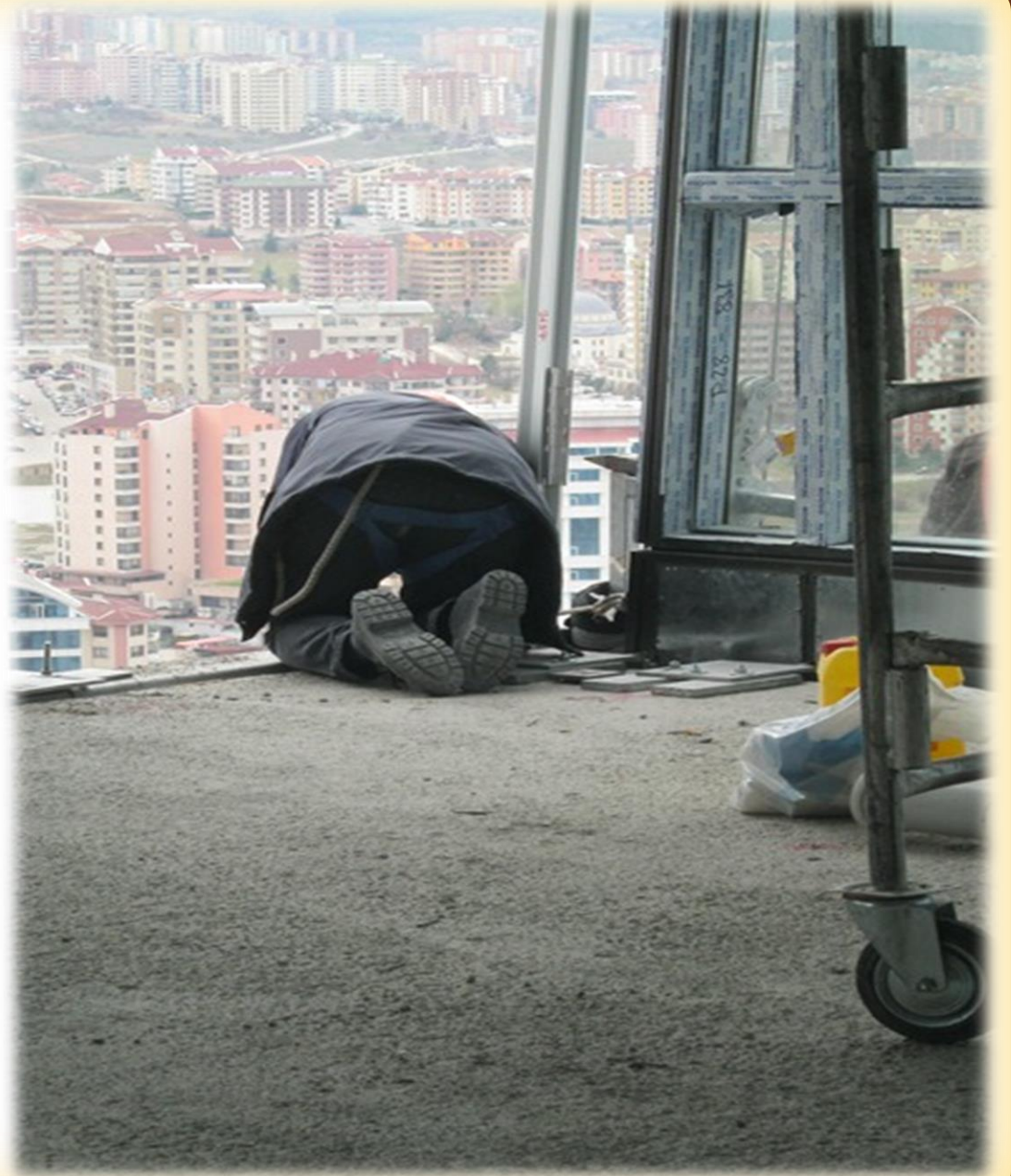
Gün 24 saat: çalışan bir insanın sağlıklı birey olabilmesi için;

- Çalışma süresi (örneğin 8 saat)
- Çalışma sonrasında yeterince dinlenme/uyku süresi (örneğin 8 saat),
- Sosyal yaşam için zaman ayırabilmesi (örneğin 8 saat);
 - kapitalist mantıkla dahi; işçinin verimli emek gücünü kazanarak yeniden işe koşulabilmesi için sosyal yaşama zaman ayırması gerekir
- Gerçekte; işçi sermayedara günlük 24 saatin tamamını ayırıyor;
 - işgünü tam günü kapsıyor
- İşçinin dinlenme/uyku dışında kalan tüm sürelerini üretim için sermayedara feda etmesini istemek;
 - emek gücünü öncelikle sosyal anlamda,
 - devamında fiziksel anlamda tümünden tüketmek anlamına geliyor

Emeğin yeniden üretimi için; kısmen koruma ya da sistemin sürekliliğini sağlayacak kadar korunma

- Sermayenin işçiyi koruması gibi bir zorunluluğu da vardır. Çünkü;
 - *"...tükenen emek gücünün hızlı bir şekilde yenilenmesi gerekir ve emek gücünü yeniden üretmenin maliyeti artar"*
- Kapitalist sistem "ülkenin ekonomik kalkınması" adına verimliliği üst düzeylere çıkartırken;
 - iş kazaları ve meslek hastalıkları gibi istenmedik durumların yaşanmasını da istemiyor
- Nasıl çabuk aşınabilecek makinelerin düzenli bakımı veya yenilenmesi gerekiyorsa;
 - işçilerin de **periyodik sağlık kontrolleri** yapılarak risklere karşı korunmaları gerekir
 - Ancak; önlemlerin maliyeti sermayedarın kârı ile uzlaşmazlık oluşturuyor
- **Sermaye bakışıyla; işçi için ertesi gün işe gelmesini sağlayacak ve çalışabileceği kadar optimal düzeyde sağlık hizmeti ve işini yapacak kadar korumak (!) yeterlidir.**
 - Bu anlamda; iş kazaları ve meslek hastalıkları **kaçınılmaz** olarak, ölümler **taammüden** yaşanır

İnşaat sektörü günlük hedeflerine; işgününü uzatarak, yaşam süresini kısaltarak varır

- İşçiyi ruhsal ve fiziksel gelişme koşullarından yoksun bırakmak;
 - sağlığını kaybettirmekle kalmaz
 - emek gücünün zamanından önce tüketilmesine ve ölümüne de sebep olur
- İşçinin yaşam süresi; bazen iş kazası, bazen meslek hastalığı, bazen de işçi cinayeti nedeniyle kısalır
 - tüm yaşananlar kapitalizmin üretim yasaları ile doğrudan ilgilidir;
 - tek tek kapitalistler bu yasalara boyun eğmek zorundadır
 - toplumdan gelen bir karşı-duruş olmadığı sürece;
 - sermaye, işçinin sağlığına ve ömrünün uzunluk veya kısalığına karşı kayıtsızdır

İnşaat sektöründe çalışma ortamından kaynaklanan; sağlık ve iyilik halini bozan etmenler

FİZİKSEL ETMENLER

- Termal Konfor
- Işık veya Aydınlatma
- Toz Riski
- Gürültü
- Vibrasyon

KİMYASAL ETKENLER

- Kaynak gazları
- Boyalar
- Çözücüler / Solventler
- vd...

BİYOLOJİK ETMENLER

- Üst Solunum Yolu Enfeksiyonları
- Tetanoz

MESLEKİ DERİ HASTALIKLARI

- Dermatitler

• ERGONOMİK SORUNLAR

• GENEL SAĞLIK KOŞULLARI

İlginiz için teşekkürler...

celalem@gmail.com